

Kiss Anna

Nyitva a felleg-ajtó

(„Én vagyok az, aki nem jó,
felleg-ajtó nyitogató,
nyitogatom a felleget,
sírok alatta eleget.”)

Hol ringott Európa bölcsője?

Itt élünk Európa közepén,
s aki vizsgán megfelelt, tudja a
választ. Hellász és Róma végül is
tananyag. Más dolog, mit
tanult a korabeli
magyarokról. Jó esetben
utánaolvas, és az egymással
szóba sem álló nézetektől
zavarodik össze, az
elfogulatlanok tanult
tudományról sem tudja, mit
gondoljon. Pedig természetes,
együttműködő közösségek nélkül
amúgy sem könnyű a
magát nem találó dolga.
Ha családjá, iskolájá sem
vele van elfoglalva, hazája
is lemond róla, jövőt sem
lát maga előtt. Ősztöneitől
vezetve azért még kiáll értük
– még ha a maga, máshogy
lelte módján is –,
„magyarkodik”. (Mintha
senki más nem
„-kodna”, „-kedne”!)

Kétféleképpen is
bajban volnánk?

Magyarnak lenni
természetes kellene legyen.
Ha mégsem az, ideje

magunkba néznünk!
Ez alól uniós tagságunk
sem ment fel. Talán
lehetne ott kezdeni, hogy
valaha itt éltek
s később jöttek utódai
is vagyunk. S nagyobb,
más részünk pusztai
népként sem tengődött
sötétben, elveszve az
Isten háta mögött.
Sok nagy kultúra volt a
látókörében, megkockáztatom:
az ő nagy nomád birodalmi
is azok voltak. S ide a
nyugat kultúrájába illő
értékekkel érkezett, csak
egyet említve, az egyistenhitet.
Hogy mégis mért járt
annyi áldozattal nálunk az
új vallás felvétele, az
nem vallási okokra
vezethető vissza. Ahogy
sok minden később sem.

E feltevés mentén múltat
és jövőt illetően:

Lovas nomád hagyományunk:

1. A sereg:

Bizáncot a nomádok
nyugtalanítják. A Bölcs Leó-

féle *Taktika* időszerű írás a „türkök”¹ hadviseléséről bizánci főemberek számára:

a. Óvakodjanak a látszatra megfutamított „türkök” gyors visszafordulásától, mikor az üldözők zárt egysége már felbomlott.

b. Rájuk kell kényszeríteni a kényszerítést, mert nem az, hanem a nyilazás az erősségük. Jó kémekeket küldeni, mert megtéveszt tartalék lovaik sokasága. (Tudjuk máshonnan, hogy a lovas nomád lóra ültetett szalmabábokkal is keltette a nagyobb sokaság látszatát.)

c. Vereség után is készek új ütközetbe bocsátkozni.

d. Hatékonyabb az egyetlen tömb helyett a „türk” sereg szárnyakra tagolt felosztása. Felszerelésükre külön kitér, bár a kengyelről csak áttételesen esik szó. Pedig a nyugat nem ismerte a kengyelt, míg nomád lovas nem látott kengyelben, s a kengyel megléte a maga idejében a tű, a kerék hasznával ér fel.

Hadművészetük eme tényei csak látszatra apróságok, ha Bizánc szerint is dönthetnek győzelem vagy vereség dolgában. Az már nem a fenti taktikai műből tudható, de tény, hogy a sztyepei hadfelosztás tízes rendszerű, annyi vagy ötös a kunoké is. Akik letelepítve királyaink seregében tüntették ki magukat. (A kunnal a jásztt együtt értve.) Amúgy a tízes számrendszer, a helyiérték és a számtani műveletek mind ázsiai (indiai) lelemény, Közép-Ázsiából, az ősi Horezmen át került a latinokhoz. Nagy szerencsére egyébként, mert Al-Horezmi matematikus, történész könyvéből az az egyetlen példány maradt meg. Sajnos Al-Horezmi nevére már csak a latin elírású *algoritmus* szó emlékeztet.

Hadfelosztásunkkal tehát itteni hazánkban is elboldogultunk, eredete sem talány, Eurázsia lovas nomádjai érintkeztek Horezmmel is a maguk alakuló, eltűnő birodalmaiban. Igaz, hogy az ujjain számoló is öttel, tízzel fejezi ki a sokat legkönnyebben.

¹ Ahogyan akkoriban a magyarokat nevezték. Korábban hunnak, szkítának is.

2. A tárgyi, szellemi kultúra:

A fölösleg – a lovas nomád halála. Útra nem vihette magával sem darabokban, sem egyben a húst, mi főétele volt, húspor² formájában viszont igen, szárítva a túró. Mindennek el kellett férnie a nyereghez csatolva, bármikor hozzá kellett jusson, italához is a száraz sztyeppén. A lovas a vele mozgó „konyhájával”: ételével, italával, tűzgyújtó készségével, füles fémcsészéjével együtt vált fogalommá a sztyepei hadviselésben. A dísz sem csak úgy, öröme volt az öltözetén, lován, fegyverén, életmódját szolgáló néhány eszközén. A dísz még kultikus szerepű és beszédes. Nyelvével, hajviseletével együtt mindent elmond róla. Legteljesebben a nádat bújó, gyepet járó pásztorok vitték tovább életmódjukat. Húsport is vittek egy ideig még magukkal a távol harcoló hadak. Még Nagy Lajos királyunk itáliai hadjáratakor is főzték az üstben gyors ételnek. Ez itáliai jegyzőjétől maradt fenn. Sok más a *Toldi* három könyvében. Kerek nemezháza a mindenséget mintázta, világképét, az élet szentségére utalón. Ajtóval szembeni oltárféléje

él túl a parasztházak tükrös falán szentképekkel, családi képekkel. Szellemi hagyományát a maga teljességében sajnos nem ismerhetjük, megmaradt része (ének, tánc, mese, gyermekjátékok, népi orvoslás, szokások...) élő hagyományként szolgálja a vele élni tudót. Lenyűgöző, még így, töredékként is.

3. Szakrális, kéttős királyság, haza:

Szövetségben élni vagy eltűnni. Ez hozza létre a nagy nomád birodalmakat is. A szövetség, még a rossz is, erre-arra megtanít, szervezni, hatalmat megosztani, előre látni, képessé lenni államalapításra. S lett is önálló államunk, lettek szakrális királyaink. (Lettek „korona és kard”-történetek a középkor tragikus, olykor véres új színterén. Ebben is illünk Európához.)

A sztyepei nomád téli, nyári szállást váltogat. (A tanyás gazdaság máig utal rá.) Szerencsésebb időkben száz, több száz évig is egy helyen maradhat, földet is művel. Az nekünk – innen – őshaza. Ahol egynyelvűvé, egyszokásúvá lettek a csatlakozott, magukkal sodort népekkel, néprészekkel. Hiteles források „országuk”-nak említik. (Lásd: a *Kőbe vésett*

² Hasonlóan az indián pemikam-hoz

eposzok rovás-szövegei,
 úgy is mint a mi
 rovásainkkal rokon írás. A
 szöveg szabadabb, pusztai
 formája néha egy az egyben az
Ómagyar Mária-siralomé.
 Fordítója vette észre. Az írott
 kőoszlopok pedig máig
 ott állnak Mongóliában.)
 Az is tudott, hogy mi
 latin betűkre *másféle*
írásról váltottunk.

4. A család:

A végeláthatatlan,
 füves tér nagy szabadság és
 nagy veszély, férfi és
 női fegyveresek az élet
 védelmében is egyenrangú
 társak. Nagyobb családdal
 többre jutnak, de mind
 élvezi, amit a pusztta nyújt neki.
 És helyzetének van
 magaslata, emberi
 értékeit számontartja szűkebb-
 tágabb közössége, vannak
 közös alkalmak, ünnepek,
 ahol kitűnhet. Élni ma sem
 veszélytelen, megélni viszont
 nehezebb, akik ellehetetlenülnek,
 ritkán jutnak ki a nekik
 rendelt pokolból. Ahhoz túl
 behatárolt, csalóka és
 irgalmatlan a világ.

Emberi értékeit – amilyen a
 becsületesség, józan
 belátás, őszinteség,
 tehetség, tudás, szorgalom,
 lelkielő, tartás – sem írják a
 tőzsdén. Ahogy a jobb
 helyzetűekét sem, akik a
 szétzilált gazdaság minden
 következményét kénytelenek
 viselni, a feldőlt s úgy hagyott
 értékrendű, országos
 betyárvilágban.

5. *Gyökyszavakból építkező,
 időtlen magyar nyelvünk:*

Mai környezetében
 idegen bár, megőrződött.

Kulcs lehetne a
 nyelvalkotó ember
 megértéséhez.

6, 7, 8... *Ki-ki hozzáadhat.*

Fellegajtó-nyitogatás:

Mert mi egy magunkféle
 nép küzdelme
 önazonosságáért, cselekvő
 szabadságáért, fennmaradásáért?
 Mi az igazságkereső
 élete, ebben gyökerező
 művészete? Értelem, szív,
 lélek rianása, ha azzal
 kell valamit kezdenünk, mi
 történt valójában, mikor az
 első „pogány” éneken, áldozó
 mozdulaton rajtaütöttek, az
 első jutalom-dénár
 kipengett veszni begyűjtött
 „pogány” írásért. Hisz „a
 múlt nem mögöttünk,
 hanem alattunk van”,
 s úgyszólván a földet
 húzták ki alólunk.

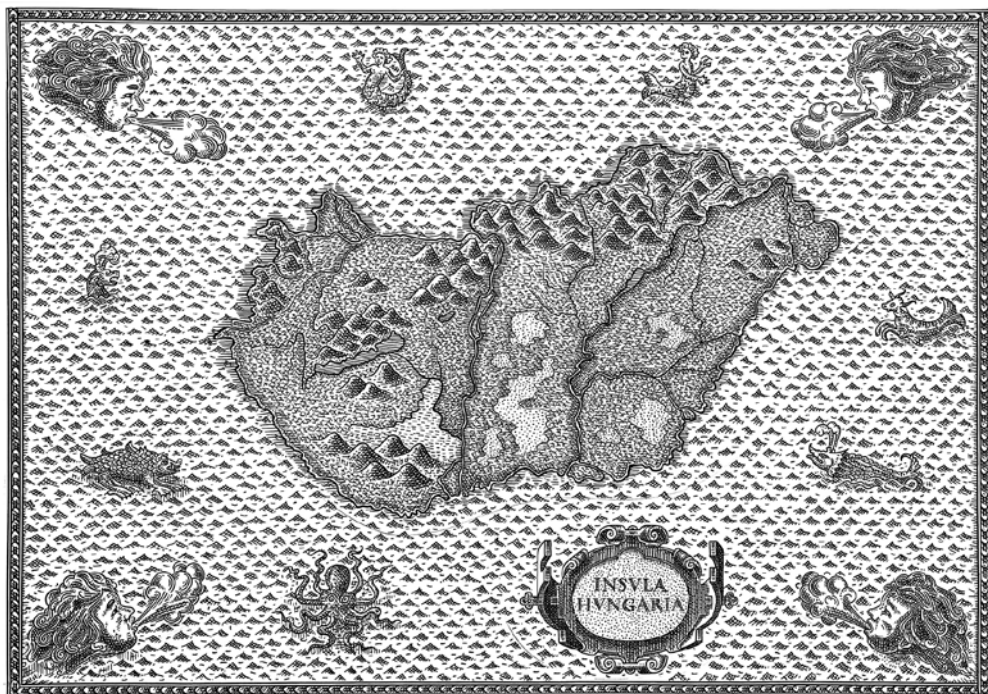
Velünk, maiakkal egyetlen
 életidő alatt most
 másodszor eshet meg ez, és
 nem csak képletesen!
 Ha hagyjuk, ezúttal
 megtudjuk, mi van a
 nélkülözésen is túl,
 milyen az, ha tulajdon
 hazánkkal – földjeinkkel,
 vizeinkkel, légterünkkel –
 sem rendelkezünk.

Az új vallás megingatta
 önazonosságunkat, de
 voltak hozzánk hű
 főemberek, egyháziak, akik
 kiharcolták, s voltak szakrális
 keresztény királyaink, akik
 elfogadták az Aranybullát, a
 közös szellemiséget
 jelképező Szent Korona
tanát is. Hogy senkinek,
 nekik sincs joguk hibás
 döntésekkel ezt a népet

létében veszélyeztetni. Mert
 az minden érdek fölött
 való. Most hát az a
 kérdés, hogy mi, együtt,
 mint ország, ezt
 feledjük-é? S van-e még
 közös szellemiségünk?

Mert önfeladásra nem
 kényszeríthet senki minket,
 ha mi azt nem akarjuk.

(2008. szeptember 18.)

OROSZ ISTVÁN
 INSULA HUNGARIA